

Pyhtää Långkärrsskogen 1 Kivikautisen kohteen koekaivaus valtatie 7 uudella linjalla

Kreetta Lesell 2009

DG674:1

MUSEOVIRASTO

Sisällys:

Sisällysluettelo	1
Arkistotiedot	2
1. Johdanto	3
Peruskarttaote	4
2. Sijainti, maisema ja vesistöhistoria	5
3. Tutkimushistoria	5
4. Kaivauksen tarkoitus ja havainnot	5
4.1. Kaivauksen metodit	5
4.2. Koekuopat ja löydöt	6
4.3. Muut havainnot	7
5. Yhteenveto	7
Lähteet	7
Valokuvat	8
Negatiiviluettelo	9
Digitaalikuvaluettelo	9
Karttaluettelo	9
Kartat	10–12
Koekuoppien vaaitukset	Liite 1

Arkistotiedot

Kohteen nimi: Pyhtää Långkärrsskogen 1
Muinaisjäännösrekisteri: 1000007140

Peruskartta: 302309 Heinlahti
pkoo 6709248, ikoo 3481005, z 18–20
Tärkeimmän löytöalueen keskipiste.

Kaivausraportti: Museovirasto / arkeologian osasto
Koekaivausten johtaminen ja raportin laatiminen: FM Kreetta Lesell, Museovirasto

Tila: Brinkas, 624-410-2-9
Omistaja: Henri Brinkas, os. Västerbyvägen 628a 49220 Broby

Tutkimuskustannukset: Tiehallinto
Budjetti: 24 748,10 €
Kenttätyöaika: 6.–17.7. 2009 yhdessä Långkärrsskogen 2 ja Nygård 2 kanssa.

Tutkitun alueen laajuus: 30 x 80 m
Kaivetun alueen laajuus: 8 m²

Löydöt:
KM 37964: 1–21, saviastianpaloja, kvartsi- ja kivilaji-iskoksia diar. 11.9.2009

Aikaisemmat löydöt:
KM 39457: Saviastianpaloja (Sekoite:hiekka, asbesti, orgaaninen aine tai kivimurska. Koristelu: naarmupintaisia ja painannekoristelua), kivilaji-iskoksia, kvartsi-iskoksia, -esine ja -ydin, hioin ja palanutta luuta.

Aikaisemmat tutkimukset:
Sirikka Seppälä 2006 inventointi
Kreetta Lesell ja Katja Vuoristo 2005 inventointi

Peruskarttaote s. 4
Lähteet s. 7

Valokuvat s. 8, DG674:1–2
Negatiivit: F145781:1
Kartat: s. 10–12

Liite 1: Koekuoppien vaaitukset

1. JOHDANTO

Tiehallinto suunnittelee valtatie 7 uutta linjausta Loviisasta Kotkaan. Samalla tie muutetaan moottoritieksi. Tulevalle linjalle tehtiin arkeologinen inventointi vuonna 2005 (Lesell ja Vuoristo).

Tulevalla tielinjalla tai sen läheisyydessä on kolme kivikautista asuinpaikkaa, joita moottoritien rakentaminen uhkaa. Näissä kohteissa tehtiin koe-kaivaukset, joiden tarkoituksena oli tutkia kohteiden laajuus tienlinjaan nähden ja määrittellä jatkotutkimusten tarve. Kohteet, jotka koe-kaivettiin olivat Pyhtään Långkärrskogen 1 ja 2 ja Nygård 2. Jokaisesta kohteesta on tehty oma kaivauskertomus. Tämä kertomus on Pyhtään Långkärrsskogen 1 asuinpaikasta

Pyhtään Långkärrskogen 1 asuinpaikan löysi arkeologian harrastaja Rune Nygård joka ilmoitti siitä Kymenlaakson maakuntamuseoon. Sirkka Seppälä kävi tarkastamassa sen inventoidessaan Pyhtään kuntaa vuonna 2006.

Koska kaivaukset olivat muinaismuistolain 15 § mukaiset, kustannukset rahoitti hankkeen toteuttaja, Tiehallinnon Kaakkois-Suomen tiepiiri. Kustannukset olivat 24 740 €. Kaivausten johtajana toimi FM Kreetta Lesell, piirtäjänä Huk Piritta Häkälä ja tutkimusavustajana Ulla Moilanen. Kaivajina oli kolme arkeologian opiskelijaa Toni Paukku, Laura Sevä ja Niko Latvakoski. Kaivaukset toteutettiin 6.–17.7. 2009 välisenä aikana. Långkärrsskogen 1 oltiin 6.-9.7.2009. Tutkitun alueen laajuus oli 30 x 80 m, josta kaivettiin 8 m².

Pyhtään Långkärrsskogen 1 asuinpaikka on tulevan valtatie välittömässä läheisyydessä. Lisäksi kaksi yksittäistä löytöä tuli linjalta. Tielinjan eteläosaa merkitsevät paalut ovat vain 10 m päässä asuinpaikan löydöllisistä koekuopista. Koko asuinpaikka sijoittuu tien hoitoalueelle, jolla voidaan kaataa puita tai tehdä muuta tien hoitoon liittyvää. Tässä kohteessa täytyy tehdä lisätutkimuksia ennen valtatie 7 rakentamista.

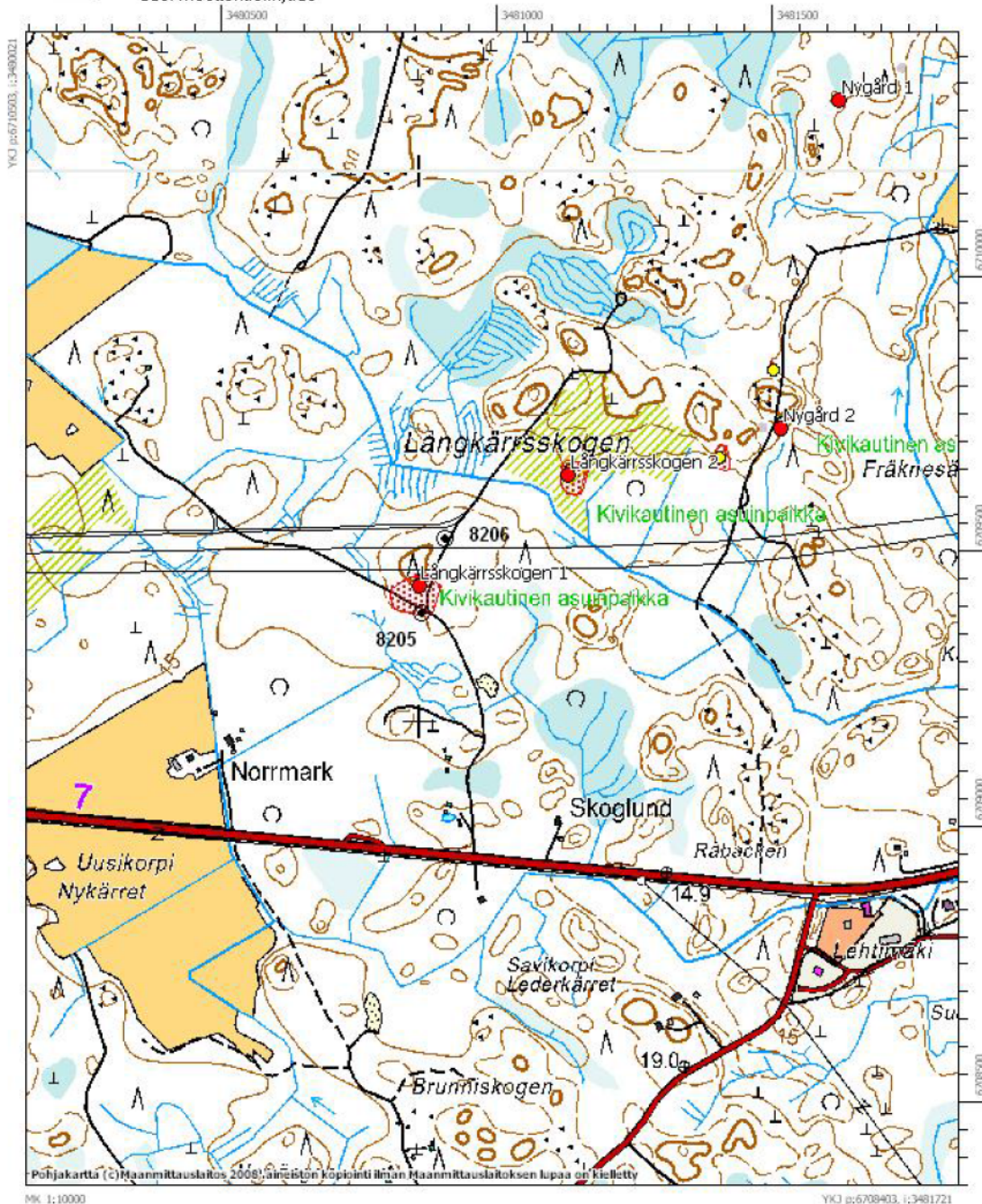
Helsingissä 27.11.2009 _____

Kreetta Lesell

PYHTÄÄ Långkärrsskogen 1 100 000 7140
PK 3023 09 Heinlahti

4

- muinaisjäännöksen arvioitu laajuus
- kiinteä muinaisjäännös, koordinaattipiste (Museoviraston ylläpitämä muinaisjäännösrekisteri)
- kiinteään muinaisjäännökseen kuuluva erilliskohde
- KP 8205 pkoo=6709197 ikoo=3481002 Z=17,39
KP 8206 pkoo=6709334 ikoo=3481046 Z=18,75
- uusi moottoritelinjaus

2. SIJAINTI, MAISEMA JA VESISTÖHISTORIA

Pyhtään Långkärrsskogen 1 sijaitsee noin 6 km itään Pyhtään kirkosta. Se on valtatiestä 7 pohjoiseen menevän hiekkatien varrella, joka on valtatie ja Munapirttiin ja Purolaan menevän tien risteyksestä noin 600 metriä länteen. Hiekkatietä pitää ajaa pohjoiseen vajaat 500 m, jolloin tullaan risteykseen, jossa hiekkatie haarautuu kahdeksi. Asuinpaikka on teiden välissä. Tärkein löytöpaikka on suuren irtolohkareen itä- ja kaakkoispuolella olevalla tasanteella.

Kaivausten aikana alueella kasvoi lähinnä nuorta mäntyä. Puita oli kaadettu ja jätetty sikin sokin metsään, joka vaikeutti koordinaatiston tekoa ja työskentelyä alueella. Pyhtään seutu on erittäin kivikkoista, myös Långkärrsskogenin asuinpaikan kohdalla on kiviä ja muutama suuri siirtolohkare, ei kuitenkaan niin paljon kuin sen ympäristössä. Asuinpaikan pohjois- ja luoteispuolella on kalliota, jonka jälkeen maa muuttuu märemmäksi pohjoiseen päin mentäessä. Asuinpaikan alueella maaperä on hiekkaa.

Kaakkois-Suomessa maankohoaminen on hitainta koko Suomen alueella. Mesoliittisella ajalla ainoastaan Pyhtään korkeimmat kohdat olivat kohonneet merenpinnan yläpuolelle. Tällöin merenpinta on ollut 27,5–30 m korkeudessa. Litorina-transgression (6500–5500 BP) aiheuttama merenpinnan nousu on tuhonnut osan vanhemmista asuinpaikoista. Varhaiskampakkeramiikan aikana meren pinta on ollut hieman alle 25 m korkeudessa, tyypillisen kampakkeramiikan aikana noin 20 m ja myöhäiskampakkeramiikan aikana alle 20 m. Nuorempi kivikausi olisi noin 17,5–15 m korkeuskäyrän kohdalla. Pronssikauden alku olisi noin 12,5 m korkeuskäyrällä ja loppu noin 10 m korkeuskäyrällä. (Seppälä 2006)

Pyhtään Långkärrsskogen 1 asuinpaikka on noin 18–20 korkeudessa mpy. Löydölliset koekuopat olivat 18,57–19,20 metrin korkeudella. Korkeutensa puolesta se ajoittuu myöhäiskampakkeramiikan aikaan. Tällöin se olisi sijainnut pienen saaren etelärinteellä merenlahdessa. Tosin keramiikka-aineisto vaikuttaa paremminkin nuoremman kivikauden aikaiselta. On mahdollista, että kohde ei ole aivan rannan tuntumassa, vaan on hakeuduttu hieman ylemmäksi suuren siirtolohkareen suojaan.

3. TUTKIMUSHISTORIA

Pyhtään Långkärrsskogen 1:n löysi arkeologian harrastaja Rune Nygård, joka metsä-äestyksen jälkeen löysi paikalta saviastianpaloja, hioimen, palanutta luuta, kivilaji-iskoksia, kvartsi-iskoksia, -esineen ja -ytimen. Hän ilmoitti löydöistään Kymenlaakson maakuntamuseoon, josta tiedot saatiin Museovirastoon. Vuonna 2005 Sirkka Seppälä kävi kohteella Pyhtään esihistoriallisten kohteiden inventoinnissa.

4. KAIVAUSTEN TARKOITUS JA HAVAINNOT

Kaivausten tarkoituksena oli tutkia, ulottuuko asuinpaikka valtatie 7 uudelle linjalle, joka kulkee kohteen pohjoispuolella. Koska aikaa oli niin vähän (2 viikkoa/3 kohdetta), sen laajuutta itään ja etelään tutkittiin vain vähän.

4.1. KAIVAUSTEN METODIT

Alueelle tehtiin koekuoppia alkaen asuinpaikasta kohti tulevaa tielinjaa. Koekuoppia jatkettiin niin pitkälle tielinjaa kohti, että varmistettiin asuinpaikan laajuus tähän suuntaan. Ajan puutteen vuoksi koekuoppia ei voitu laajentaa lupaavilla alueilla.

Turvekerros poistettiin lapiolla, tämän jälkeen maata kaivettiin pelkalla. Maa seulottiin. Välillä maata lapioidiin suoraan seulaan kiireen vuoksi, kuitenkin niin, että löytöjen syvyys tiedettiin. Koekuopat kaivettiin niin syväälle kuin löydöt ulottuivat, yleensä vähintään 40 cm syvyyteen.

Koordinaatisto sidottiin valtatielle tehtyyn korkeuspisteeseen (nro 8205), jonka koordinaatit ovat pkoo 6709197, ikoo 3481002 ja z 17,39 m mpy. Tätä käytettiin myös kaivausten kiintopisteenä 1. Korkeuspiste on keltainen muoviputki, joka on pultattu rautanivelellä kiveen. Paalu 720/300 on edellä mainitusta korkeuspisteestä 28,4 m päässä suuntaan 187 goonia. Myös kiintopiste kaksi oli samanlainen valtatielle tehty korkeuspiste (8206). Se oli pkoo 6709331, ikoo 3481046, z 18,75. Koordinaatiston x-linja on 0 goonia pohjoiseen. Kohteesta piirrettiin yleiskartta ja levinneisyyskartta. Kohteesta otettiin mustavalko- ja digikuvia.

4.2. KOEKUOPAT JA LÖYDÖT

Tutkittavalle alueelle tehtiin yhteensä 31 koekuoppa, joiden koko oli 50 x 50 cm. Koekuoppien pinta- ja pohjavaaitustiedot ovat liitteessä 1.

Löytöjä tuli koekuopista 303/720, 310/710, 310/720, 317/720, 320/700, 310/7210, 350/710 ja 358/690. Eniten löytöjä tuli koekuopasta 317/720, josta tuli yli puolet kaikista löydöistä. Edes tässä koekuopassa ei havaittu likamaata. 24 saviastianpaloista 23 tuli tästä koekuopasta. Suurin osa koekuopan 317/720 löydöistä tuli syvyydestä 10—15 cm ja toiseksi eniten syvyydestä 15—20 cm. Ensimmäisestä 10 cm kerroksesta löytöjä ei tullut, ei myöskään 20 cm syvemmältä. Syvyystietoa tämän koekuopan osalta vääristää se, että tämä koekuoppa oli painanteessa, josta oli otettu maata ehkä noin 10—20 cm. Muissa koekuopissa eniten löytöjä tuli 30 cm syvyydestä, sitten 40 cm syvyydestä, tätä syvemmältä löytöjä ei enää tullut. 10 cm ja 20 cm syvyydestä löytöjä tuli vain hiukan. Runsain löytökerros oli siis 30—40 cm syvyydellä. Koekuopissa ei ollut likamaata.

Pyhtään Långkärrsskogen 1 asuinpaikka on noin 18—20 m korkeudessa mpy. Tämän koekaivauksen löydölliset koekuopat olivat 18,57–19,20 metrin korkeudella.

Vaikka koekuopasta 358/690 löytyi kvartsi-iskos, koekuopparivistöä ei voitu jatkaa länteen, koska alue oli niin kivikkoisen. Aluetta kairattiin, mutta riittävän suurta kaivausaluetta koekuopan tekemiseen ei löydetty. Monista tämän alueen kuopista tuli myös kallio vastaan. Koekuoppa oli täynnä kiviä kuten muutkin sen lähellä olevat koekuopat. Koekuopasta 368/695 löytyi hiukan hiiltä huuhtoutumiskerroksesta. Todennäköisesti kyse on hiiltyneestä turpeesta.

Löydöt keskittyivät siirtolohkareen lähelle sen koillis- ja itäpuolelle. Asuinpaikan alueella maaperä oli hiekkaa ja siellä oli selkeästi vähemmän kiviä kuin ympäristössä. Eniten löytöjä tuli siirtolohkareesta itään. Kaksi yksittäistä iskosta löytyi kauempaa, mutta asuinpaikka ei todennäköisesti jatku sinne. Näiden iskosten lähellä maa oli niin kivikkoista ja kallioista, ettei sinne pystytty kaivamaan enempää koekuoppia.

Saviastianpaloja löytyi yhteensä 24. Ne ovat koristelemattomia. Sekoitteena on hiekkaa ja joissakin paloissa hiukan orgaanista ainetta. Yhdessä palassa sekoitteena on asbestia. Keramiikka vaikuttaa olevan nuoremmalta kivikaudelta, mutta koska palat ovat koristelemattomia, tarkka tunnistaminen on vaikeaa.

Löytötaulukko KM 37964	
LAJI	MÄÄRÄ
Saviastian paloja	24
Kvartsi-iskoksia	24
Kivilaji-iskoksia	4

4.3. MUUT HAVAINNOT

Alueella on matala painanne suuresta siirtolohkareesta koilliseen. Koekuoppa 320/720 on tämän kohdalla. Painanne on nykyinen, koska sen kohdalle ei ollut huuhtoutumiskerrosta, myös sen reunat ovat melko jyrkät. Se on kuitenkin niin matala, ettei se ole tuhonnut asuinpaikkaa.

Maaperä oli hiekkaa, joka vaihteli savimaisesta hiekasta karkeaan. Joissakin koekuopissa tuli kallio vastaan. Useissa kuopissa ei ollut selkeää rikastumiskerrosta, joka vaihtuisi puhtaaseen pohjamaahan, vaan rikastumiskerros oli hyvin ohut, jonka jälkeen oli tasaisen väristä vaaleaa maata tai sitten huuhtoumiskerroksen jälkeen rikastumiskerros jatkui tasaisen värisenä jopa 50 cm syvyyteen saakka.

5. YHTEENVETO

Pyhtään Långkärrsskogen 1 on pienialainen nuoremman kivikauden kohde. On hyvin mahdollista, että se on väliaikainen leiripaikka, jossa on oleskeltu lyhytaikaisesti tiettyinä vuodenaikana. Kohteen lähistöön on voitu tulla kalastamaan tai pyytämään hylkeitä.

Kohde sijoittuu tulevan valtatie 7 eteläpuolelle sen välittömään läheisyyteen, valtatieen hoitoalueelle. Asuinpaikan alue on rajattu kartalle, katso s. 11 ja 12. Asuinpaikalla täytyy tehdä lisätutkimuksia ennen valtatieen rakentamista.

Arkistolähteet:

Seppälä, Sirkka 2006: Pyhtää. Esihistoriallisten kohteiden inventointi. Museovirasto/ arkeologian osaston topografinen arkisto.

Vuoristo, Katja ja Lesell, Kreetta 2005: Valtatie 7 uuden linjauksen inventointi Loviisa-Kotka. Museovirasto/ arkeologian osaston topografinen arkisto.

Kirjalliset lähteet:

Miettinen, Arto 2002: Relative Sea Level Changes in the Eastern Part of the Gulf of Finland during the Last 8000 Years. *Annales Academiae Scientiarum Fennicae Geologica-Geographica* 162. Suomalainen Tiedeakatemia.

DG674:1

Kivikautinen asuinpaikka. Kuvaussuunta Kaakosta.

DG674:2

Koekuoppa 368/695. Etelästä.

Pyhtää Långkärsskogen 1, MV-negatiiviluettelo F145781:1

Kuvan numero	Aihe	Tekijä	Tiedostonimi
F145781:1	Kivikautinen asuinpaikka. Kaakosta.	kuvaaja: Kreetta Lesell	F145781_1.jpg

Pyhtää Långkärsskogen 1, digitaaliukuvaluettelo DG674:1-2

Kuvan numero	Aihe	Tekijä	Tiedostonimi
DG674:1	Kivikautinen asuinpaikka. Kaakosta.	kuvaaja: Kreetta Lesell	DG674_1.jpg
DG674:2	Koekuoppa 368/695. Etelästä.	kuvaaja: Kreetta Lesell	DG674_2.jpg

KARTTALUETTELO Pyhtää Långkärsskogen 1

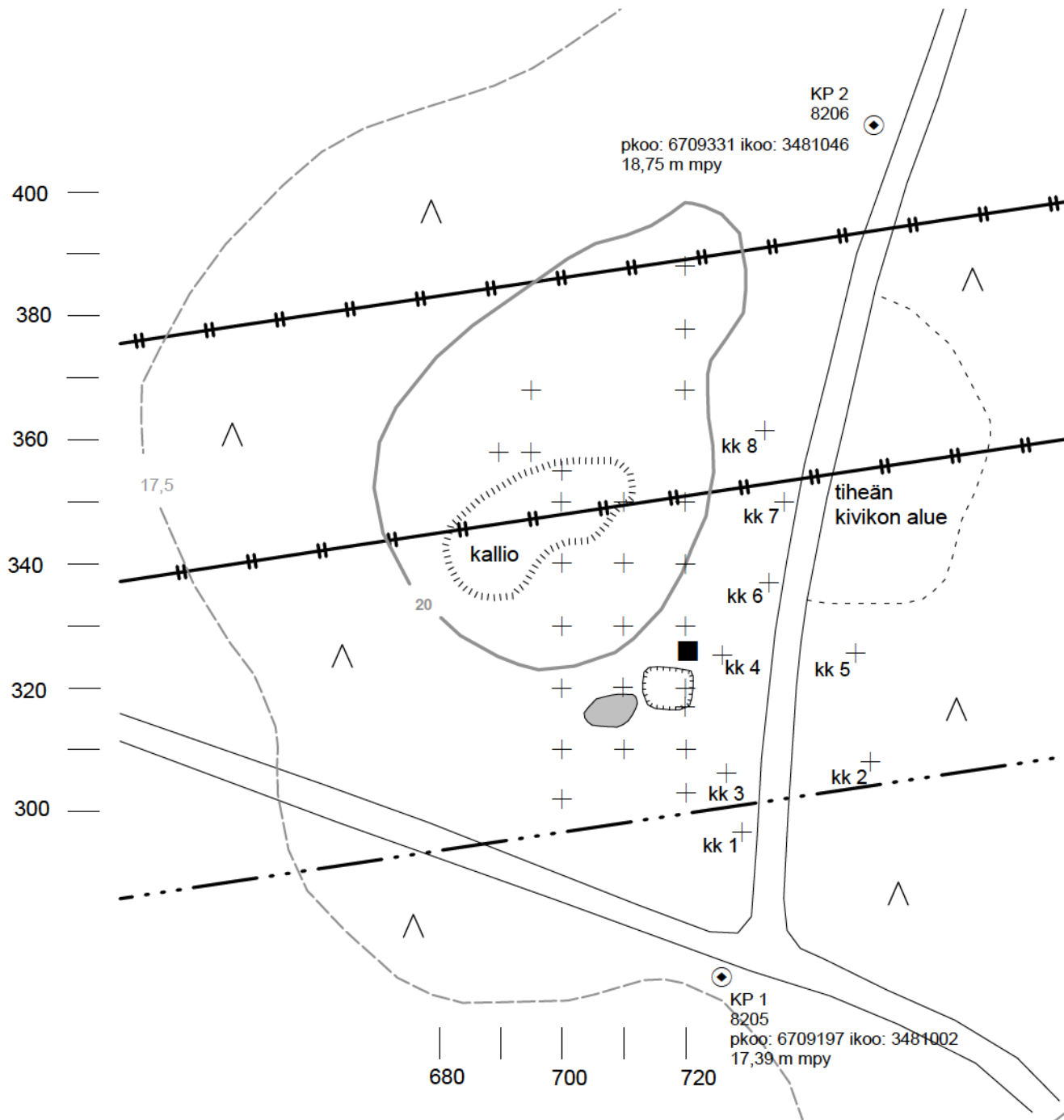
Karttojen piirtäminen ja digitointi Piritta Häkälä

Peruskarttaote 1:10 000 A4, s. 4

Yleiskartta 1:1000, A4, s.10

Kartta löytöjen levinnästä 1:500, A3, s.11

Peruskarttaote 1:7 000 A4, s. 12

Pyhtää Långkärrsskogen 1 Kreetta Lesell 2009

Yleiskartta
MK 1:1000

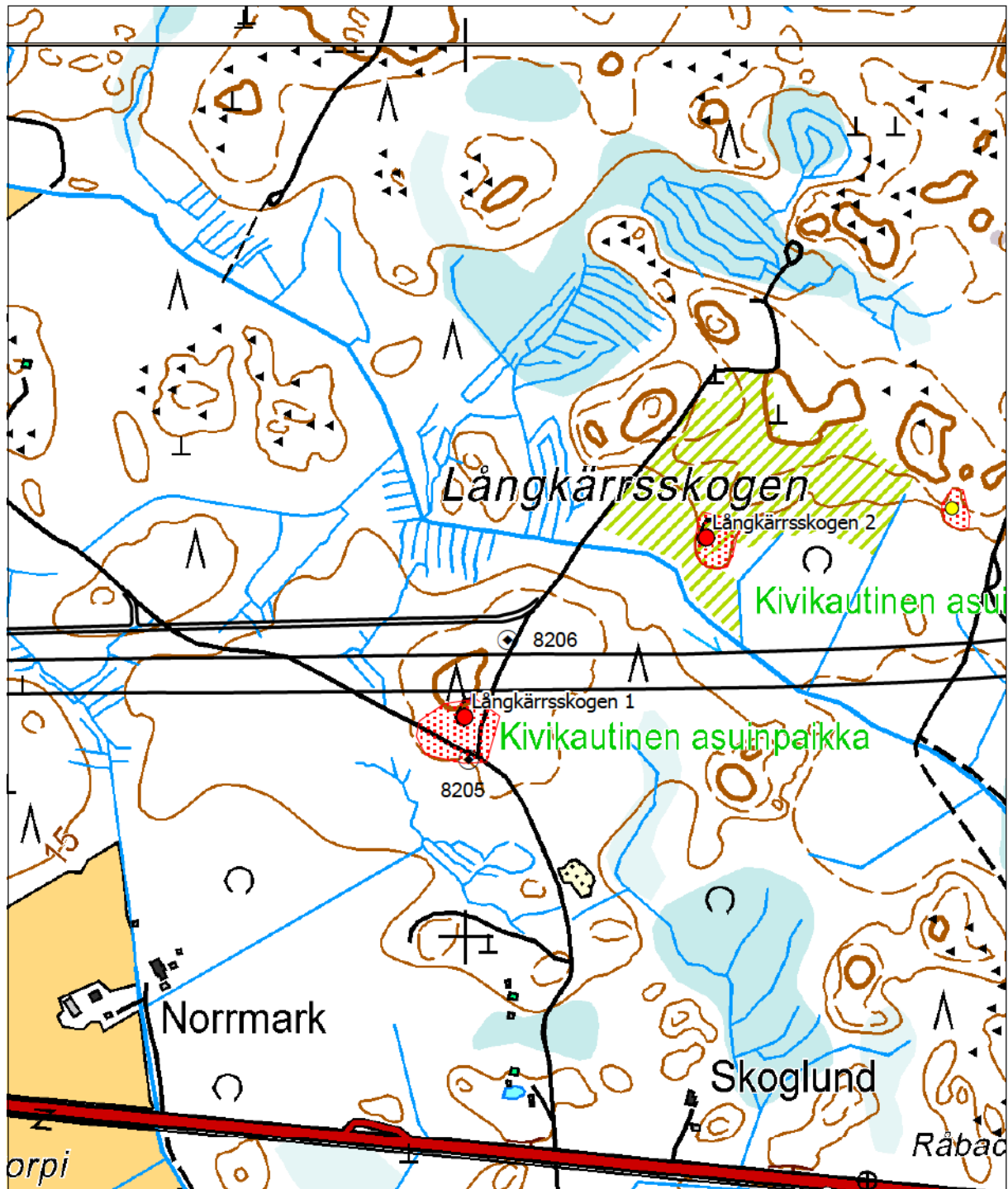
Piirt. & digit. Piritta Häkälä

 50 m

- koekuoppa
- kivi
- kiintopiste, sen numero, koordinaatit ja korkeus
- mahdollisesti vanha hiekanottoalue
- vanha löytökohta
- korkeuskäyrä
- uusi moottoritienlinjaus
- suoja-alueen raja
- nuorta mäntymetsää

- muinaisjäännöksen arvioitu laajuus
- kiinteä muinaisjäännös, koordinaattipiste (Museoviraston ylläpitämä muinaisjäännösrekisteri)
- kiinteään muinaisjäännökseen kuuluva erilliskohde
- KP 8205 pkoo=6709197 ikoo=3481002 Z=17,39
KP 8206 pkoo=6709334 ikoo=3481046 Z=18,75
- uusi moottoritienlinjaus

MK 1:7000

3481000

Pyhtää Långkärrsskogen 1 koekuoppien vaaitukset

Liite 1

X	Y	Z=pinta	Z=pohja	pkoo	ikoo
	302	700	18,54	18,12	
	310	700	18,81	18,14	
	320	700	19,26	18,92	6709252 3480990
	340	700	20,26	20,17	
	350	700	20,28	20,09	
	355	700	20,07	19,98	
	358	695	20,09	19,82	
	358	690	19,99	19,53	
	368	695	20,15	16,76	
	310	710	18,96	18,5	6709244 3480993
	310	720	18,9	18,22	6709236 3481004
	303	720	18,57	17,9	6709233 3481005
	317	720	19,02	18,63	6709248 3481005
	320	710	19,53	19,12	6709250 3480994
	330	710	19,53	19,03	
	340	720	18,98	18,52	
	350	720	18,95	18,52	
	340	710	19,27	18,76	
	350	710	19,66	19,14	6709278 3480997
	378	720	19,78	19,05	
	388	720	19,92	19,55	
	368	720	19,17	18,69	
	320	720	19,47	19,14	
	1		17,92	17,4	
	2		18,74	0	
	3		18,43	17,98	
	4		18,42	17,86	
	5		18,6	0	
	6		18,31	17,85	
	7		18,5	18,15	